

S İ N E M A

Filmcilik

İstanbul filmi çevrilirken

İsmi hâlâ hiçbir Türk seyircisinin hatırlayamadığı prodüktör Adil Özkaptan Amerika dönüşü kovboydu senarist Borden Chase'in Atatürk filmi senaryosunun 50-60 sayfasını tamamladığını açıklarken başka bir müjde daha vermişti. Atatürk filmi hazırlanadursun arada bir de İstanbul filmi çevrilecekti.

İstanbul filmi de aynı Universal - International şirketi yapacağına göre, buradaki çalışmaları takip ederek Atatürk filminin ele alınış tarzı hakkında bir fikre sahip olunabilirdi. Filmin müstakbel yıldızları Errol Flynn ve Cornel Borohers yerine dublör kullanılacaktı. Bu İstanbul'un filmde sadece bir dış sahne dekoru olarak kullanılacağına işaret etti. Halbuki filmin son zamanlarda pek revaçta olan turistik filmlerden biri olacağı zannediliyordu. Bu gibi filmler, konusu ister Avrupa ister Afrika ister Asya'da geçsin, hep mahallerinde ve hakiki yıldızları ile çevrilmişlerdi. Bu bakımdan "İstanbul'un bir başka "Roma Tatili - Roman Holliday" veya "Venedik Tatili - Summertime" olması beklene mezdi.

Filmin dış sahnelerinin çekilmesi esnasında geçen bazı olaylar, Atatürk filmi için Universal - International gibi Fakir bir şirketle anlaşmanın ne büyük ihtiyatsızlık eseri olduğunu birkaç defa daha teyid etmiştir. Dublörüklerden birinin önce Neriman Köksal'a verilmesi düşünülürken bir Alman kadınının bu yer için ilân edilmesi Neriman- Köksal'ın saçlarının istenildiği gibi kesmemesi, sarıya boyamaması şeklinde izah edildi. Neriman Köksal da hadisenin hakiki sebebini açıklayıverdi. O saçlarına Amerikalı filmcilerin beğeneceği biçimi vermiş fakat çalışmak için Türk filmlerinde aldığı ücreti talep etmişti. Hakkı da yok değildi. Yüzünü göstermesi bile gene de rol yapacak, emek sarfedip zamanından kaybedecekti. Üstelik Türk filmlerinin yıldızı olduğu halde Amerikalı tanınmamış bir yıldız namzedinin dublörülüğüne kabullenmekle prestijinden de fedakârlık ediyordu. Ama işe bakın ki, şu zengin ve cömert Amerikalılar bir Türk sinema yıldızına Amerikan filmde dublörük yap tırmayı kabul ettikleri halde istediği ücreti ödemekten âcizdiler. Adil Özkaptan para yerine hediye teklif ediyordu. Çocukların bile vadelere inanamadığı bir devirde Neriman Köksal'ı lâfla kandırmağa çalışmak eşine az rastlanır bir iyimserlik örneğiydi. Böylece Adil Özkaptan ve Universal International'cular Atatürk filminin arifesinde pek parlak neticeler alamazken, "Bir yardım lazımsa bunu Türk filmlerine yaparım" diyen Neriman Köksal'ın lehine halkın naza-

rında iyi bir not kaydediliyordu.

Şimdilik rejisör diye ilân edilen John Sherwood aslında rejisör yardımcısı değilse, İstanbul filmi muhakkak ki bu şahsın sorumluluğunu üzerine aldığı ilk film olacak. Kimmiş bu John Sherwood? Hangi filmi şimdiye kadar başarı kazanabilmiş? Onu bırakın, hangi filmi Türkiyede oynadı? Bu zat acaba hiç uzun metrajlı; konulu film çevirdi mi? Adil Özkaptan'ın bu sorulara müspet cevap verebilmesi çok zordur. Ama tecrübesiz rejisör John Sherwood bile karşısına figüran diye getirilen kimselere hayretle bakılmaktadır.

Errol Flynn'in dublörülüğüne yapan Torna Balcı "Ankara Casusu - Five Finger's" filminin dış sahnele-

Neriman Köksal
Saçı değil, bası uymadı

rinin çevrilmesi esnasında Michael Rennie'nin dublörülüğüne yapmıştı. O zaman Joseph L. Mainkiewicz gibi bir rejisörle çalışan Torna Balcı'nın İstanbul filminin çevrilmesi hakkında meraklılara söyleyebileceği bir çok şey bulunacaktır herhalde.

Filmler

Ebediyete Kadar

Türk filmciliği her sinema mevsimi bir periyodik hastalık geçirir. Bir zamanlar bu hastalık tarihi filmler şeklinde kendini gösteriyordu. Tarihimizin bütün kahramanları birer birer eskitildikten sonra seyirci bir müddet polisye filmlerle oyalandı. Arkadan müzikal melodramlar aldı yürüdü. Tabii bu arada köy filmleri de ihmal edilmiyordu. Bu seneki film lerin çocuklu aile melodramı hasta-

hğa yakalandıkları anlaşılıyor.

"Ebediyete Kadar". Ziya Sakir'in bir eserinden Turgut Etingü tarafından senaryosu çıkarılıp filme çekilmiş. Tahmin edileceği gibi لازم gelen ağılatıcı tesiri elde etmek için biçbir vasıttan kaçılmamıştır.

Film temizliği dikkati çeken fotoğraflarla başlar. Bir aile tanıtılır. Erkek sağlık durumunun bozukluğu yüzünden genç ve güzel karısı ile gereğince meşgul olamamaktadır. Kadının herşeyden habersiz bir yavrusu, bir de fettan arkadaşı vardır. İki arkadaş bir gazinoda ahbablık ederler. Bu esnada kadının hayata bağlılığı, istediği şekilde yaşayamamasının hüznü, İtalyan filmlerinde görülen ve nispeten başarılı bir sahne ile ifade edilirken araya sokuşturulan iki kontrlümiyer manzara zihinlerdeki soruyu ortadan kaldırır. Bu diğerlerinden farklı bir melodram olmayacaktır. Nitekim ağır başlı bir hava ile başlayan filmde vak'alar, hepsi de alışılmış defalarca kullanılmış vak'alar, birbirini kovular. Genç erkek, seven anne, aldatılan koca, kıskanç kadın, ihmale uğrayan yavrucak, huzur kaçırıcı görünme, dedikoducu muhit ve bir melodram için başka ne lazımsa hepsi tamamdır. Neticede iş olacağına varır, kadın hayırsız aşığı tarafından terk edilir. Kendine göz koyan erkeklerin elinden zor kurtulur, yusasma döner. Kızı hastadır, fakat aldatılan koca karısını affetmez. Annesinin arkasından "gitme" diye ağlayan yavrucak merdivenlerden düşer ölür. Artık göz yaş sahnelerine sıra gelmiştir. Her adımda ağlayan birine rastlanır. Bedbaht anne kendini tren altına atarak intihar eder. Ağaçlardan bir kaç yaprak düşer, bir camı silueti görülür ve film sona erer.

Aile hayatındaki düzensizlikler sık sık ele alınan bir konu olmakla beraber iyi izlenildiği zaman netice verebilir. Turgut Etingü Vittorio De Sica'nın memleketimizde "Evladın niçi guardano - Çocuklar Bize Bakıyor" isimli filmi gördüyse hatırlayacaktır ki ana - baba - çocuk - aşık dramı filmin bütün eşhasım hüngür hüngür ağlatmadan da canlandırılabilir.

İyi bir rejisör eserini meydana getirirken ucuz tesir vasıtaları kullanılmaktan kaçınmağa, hikâyeyi lâkirdılara boğacağı yerde imâlarla anlatmağa birinci derecede dikkat eder. Bunları yapmadığına göre Turgut Etingü vazifesini başarmış sayılmaz. Türk filmlerinin devamlı seyircileri umumiyetle perde gördüklerini yerlerinden sesli bir şekilde tasvip veya takbih ederler. Kadının acıklı macerasına karşılık "oh olsun!" "lâyığı buldu!" gibi fikirler izhar edildi. Halbuki senaryonun anlatmak istediğine göre kadın kocasını şirretlik değil tatminsizlik yüzünden aldatıyordu. Bu halde seyircinin acıması, onunla beraber olması gerekir ki bunun tam aksi olan durum rejisörün sinema lisaniyla hikâyeye an-

SİNEMA

latmasındaki kabiliyetsizliğinin bir başka delilidir.

Fon müziği olarak kâh Shostakovitch'in 5 inci Senfonisini, Stravinsky'nin "Bahar Ayini" süitini kâh Sadî Hoşses'in peşrevlerini, semailerini dinlemek pek tatsız bir tezat teşkil ediyordu.

Yovakim Filmerides'in fotoğrafları gayet temiz ve net. Kaydedilmeğe değer bir nokta da Gülistan Güzey'in sade ve tezahüratsız oyunu. Reşit Gürzap'ın hiçbir fevkaladeliği yok. Neriman. Köksal her zamanki gibi soyunuyor, giyiniyor, Rejisörün her nasılsa öldürmeği unuttuğu Nâzım İnan ise uykudan zorla kaldırılan bir adamın abus yüzüyle dolaşıp duruyor.

Hollywood Rüyası

Her yiğitin kalbinde bir aslan yatığı gibi sinemayla her uğraşan da rüyasında Hollywood'u görür. Bazıları bu rüya ile yatar kalkarlar, bazıları da rüyalarını gerçekleştirmenin yollarını arar.

1948 yılında Türkiye Devlet Konservatuvarı genç aktörlerinden biri emellerinin artık tahakkuk edeceğine inanıyordu. Senelerce sabretmiş, kıt kanaat geçinmiş, fakat istediği nihayet olmuştu: Amerikaya doğru yola çıkıyordu. Amerika teşebbüsler memleketidir. Ama bu bütün teşebbüslerin mutlaka muvaffak olacağı ispat etmez. Bir bakarsınız aslen Kayserili Elia Kazan ufak tiyatro gruplarından Broodway sahnelerini geçer daha sonra Hollywood da bütün sinema endüstrisinin el üstünde tuttuğu bir rejisör olur. Bir bakarsınız. Fritz Lang gibi Alman filmciliğine dünya sinemasında yerini kazandırmış bir şahıs kovboy filmleri, gangster filmleri arasında kaybolur gider.

Nihad Aybars'ın Amerikada niçin daha fazla tutunamadığını, adeta bir itirafname olan filminde anlamak kabil. Rejisör'e takdim edildiği zaman kabiliyetini göstermek için

Nihat Aybars
Filmin her şeyi

Hollywood Rüyasından bir sahne

Bir seyahatten hatıralar

okuduğu tirad herşeyi ortaya koyuyor. Aybars Amerika hatıralarını 35 mm. lik küçük bir makine ile tespit etmeğe çalışmış. Sonra Türkiyede çektiği sahnelerin de eklenmesiyle hikâyeye normal sinema uzunluğu verilmiş. Tabii hâdiselerin akıp gidebilmesi için bir de hikâye lâzım. Aybars bu hikâyeye bir zabıta vakası sokuşturacağı yerde tamamen kendi karşılaştığı güçlükleri, Hollywood'un aslında gerçekleşmeyen bir rüya olabileceğini anlatabilseydi, sinema salonunu dolduran davetlileri her halde daha az güldürecekti. Film de muhakkak ki daha dokümanter bir şekil alacaktı. Ama yapmamış, küçücük makinası, kıt imkânları ile konulu bir macera filmi çevirmeğe kalkışmış ki böylece muvafakiyetsizliği baştan kabul etmiş. Mamafih Aybars filminde bir yıldız

olduğunu ne kadar iddia ederse etsin, hiç değişmeyen bol elbisesi iki renkli ayakkabıları hakikati söylüyorlar. Amerika ile Türkiye arasında mekik dokuyarak filme bir hareket verilmeğe istenmiş. Fakat bu gidiş gelişler ve hâdiseler öyle, çocukca ki bilhassa ön sıralardaki seyircilerin kahkahalı takdirlerine mazhar oluyor.

Amerikadaki kızı temsil eden Jeanne Smalley'nin şansı da Nihal Aybars'inkinden pek farklı olmasa gerek. Rejisör, Senarist, aktör Aybars kürkçü dükkanına döndü. Jeanne Smalley ihtimal ki daha Hollywood rüyasını görmektedir. Bu hatıralar bugünkü haliyle bir aile toplantısında eşe dosta gösterilseydi çok ilgi çekici olurdu. Evdeki perdeden sinema salonundaki perdeye atlamak biraz fazla cüret.

Din Yolu

Onheş Günlük Dini ve İctimai Dergi

**Çıkaranlar: Profesör İsmayil Hakkı Baltacıoğlu'nun idaresinde
din mütefekkirleri ve içtimaiyatçılar**

15 MARTTA Çıkıyor